

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLEJE

SZOMBAT

Országos főrabbit választanak

Hegedüs Nándor: Ausverkauf in Deutschland. — Bécsi és berlini hitközségi afférek. — Egy sajtóper tanulságai. — A rabbik megbecsülése. — A Chewra Szeretetházának népszerűsége. — A „Zsidó Néppárt”. — Olvasom ...! Nem olvasom ...!
— Szines riportok. — Hirek, — Hirdetések.

VIII. évfolyam 24. sz.

1935. december 2.

A címlap Berény Róbert rajza.

LENGYEL ALADÁR IGAZGÁTOI KINEVEZÉSE. Őszinte örömmel regisztráljuk Lengyel Aladárnak, a Phónix biztosító nagy tehetségű főtisztviselőjének igazgatói kinevezését. A nagyközönséggel, hivatalnokaival és a sajtóval egyaránt kitűnően bánni tudó közgazdasági férfiú megérdemelt pozícióba került.

MUNK GÁBOR HETVEN ÉVES. Munk Gábor, a Pesti Chevra Kadisa vezetőségének tagja, az V. kerületi templomkörzet előljárója, a Pesti Izraelita Hitközség választmányi tagja a múlt héten töltötte be a bibliai kort. Hetvenedik születésnapja alkalmából kitűnő közéleti működésének ismerői, korrekt egyéniségének tisztelői egyesülnek abban az óhajban, hogy a gondviselés még soká megtartsa erőben.

UJ TEMPLOMKÖRZET ALAKUL A FŐVÁROSBAN. A fővárosi XIV. közigazgatási kerület megalakulásával kapcsolatban a zuglói zsidóság külön templomkörzetet óhajtott létesíteni. E tárgyban Mezőfi Vilmos elnök vezetésével a legközelebbi napokban küldöttség jelenik meg Stern Samu elnöknel, ki, mint értesülünk a gondolatot szimpatikusan fogadja.

A PÁVA UTCAI TEMPLOMKÖRZET elnöksége és előljárósága dr. Zahler Emil örökös tiszt. elnök, előljáró és dr. Epstein Manó elnökhelyettes vezetésével f. hó 14-én küldöttségben kereste fel a Pesti Izr. Hitközség elnökét. Stern Samu, hogy neki Gottschall Jakab a páva-utcai templom kitűnő karmesterének és nagy-hírű egyházi zeneszerzőnek legujabb a „Mogén ovausz“ szövegre írt kompozícióját, mint a templomkörzet adományát felajánlja. Stern Samu elnök a küldöttséget nagy örömmel fogadta, a diszes tokban elhelyezett zeneszerzeményt az őszinte hála szavaival átvette és a megjelent szerzőnek. — aki a zsidó egyházi zenét már több értékes alkotásával gazdagította — legteljesebb elismerését fejezte ki.

KULTURHELYISÉGVAVATÁS AZ V. KERÜLETBEN. Az V. kerületi Izraelita Templomkörzet ifjusági csoportja folyó hó 13-án tartotta nagyszámu és előkelő közönség jelenlétében újonnan átalakított kultúrhegyiségének fölavatását, melynek diszes berendezését a Pesti Izraelita Hitközség vezetőségének és Komját Ernő körzeti elnök áldozatkészségének köszönhető. Fenekál Lajos főkantor és a körzeti kórus áhítatos ünnepi éneke után dr. Hoffer Ármin körzeti rabbi beszélt. Komját Ernő elnök nagy tetszést keltő beszédében vázolta megvalósítandó terveit. A hitközség nevében dr. Barna Ká-

roly kulturális előljáró szólalt fel és az emlékezetes avató ünnepély dr. Berkovits József segédlelkész-titkár az ifjúsághoz intézett lelkes szavaival zárult.

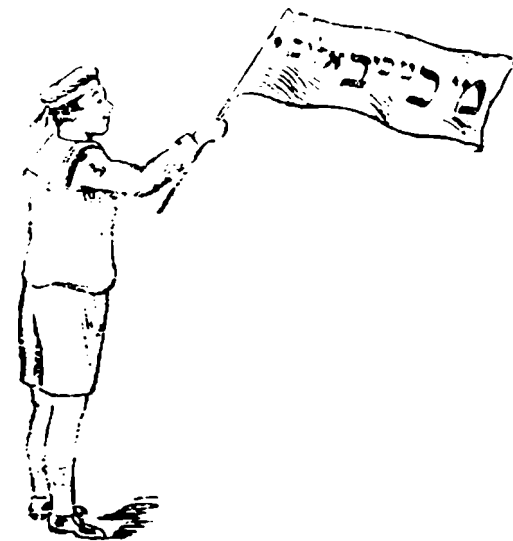
Olvason

A prágai „Selbstwehrben“ olvasható a következő apróság: Egy család Tirolba ir. a nyaralás előkészítésére, érdeklődik az ár iránt és a végén azt jegyzik meg: félreértés elkerülése végett közöljük, hogy zsidók vagyunk. Erre az illető falu előljáróságától kimerítő levelet kapnak, az árakról és a végén azt írják: „Megjegyezzük, hogy minket nem érdekel a nyaralókban az, hogy mik, lehetnek katolikusok, mohamedánok, zsidók, a fő csak az, hogy — árják legyenek.“ Szóval: a tiroli nyaraltatók fogalmi körében az árja szó valami eleget költő nyaralót jelent és ilyen értelemben a Budapest környékén lakó és hitlerista érzelmű budakeszi és budaörsi svábok minden év májusától augusztus 15-ig minden zsidót árja nyaralóként fogadnak, tisztelnek, de csakis augusztus 15-éig. Mert akkor van „Küri-tag“, a búcsú, ami egyszersmind beférézése a budapesti zsidók árja-korszakának.

Megjelent

Magilasz Matiszjohú Chanuka története

Héber-magyar szöveggel,
iskolai és magánhasználatra.

Kapható a héber könyvkereskedésekben. Megrendelhető: Weisz M.-nél, Budapest, Kertész-utca 26. (Erdélyben: Welcz I., Oradea, Bul. Regele Ferdinánd 16. Szlovenszkóban: Hoffmann I. rabbi Tornala). — 75 év óta az első népies kiadás. Ára: 30 fillér (ill. 10 lei, 1.50 Kc.), bélyegben is. — Könyvkereskedőknek árendedmény.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. Kenéz-Kurländer Ede :

„ZSIDÓ NÉPPÁRT”

A cím mindenesetre rossz. Valamikor jelentette ez az antiszemita velleitásokkal saturált klerikális pártot. De egy pártnév mögött tömörülhetnek ép úgy kigazdák, mint legitimisták egyaránt, a „nép” név mögött minden pártalakulat megfér, amint hogy most is, a „Zsidó Néppárt” nem egyéb, mint cionista alakulat.

Nem sok politikai érzékkel és még kevesebb diplomáciával jelentkeztek a felekezeti arénában és kitüzött céljaikat — bevallott és be nem vallott céljaikat — nem fogják tudni megvalósítani, de megközelíteni sem. Ellenkezőleg! Aki még soha egy sort nem irtam a cionizmus ellen, aki a palesztinai munka iránt meleg szeretettel érdeklődöm, aki a település körüli hibák és bajokról szóló kritikai gloszákát mellőzők, objektíve megállapítom, hogy a „Zsidó Néppárti” megmozdulás nemcsak hogy nem használ, de egyenesen árt a magyar cionista mozgalomnak.

Tudnám én ezt alaposabban és hosszabban is magyarázni és indokolni, de ezt helyszüke miatt nem tehetem, — annyit akarok csupán leszögezni, — hiszen ez csak kísérleti megmozdulás — hogy ez, az amugy is óriási többséggel rendelkező hitközségi pártot erősíti és tömöríti. Ezenfelül lecsökkenti a cionizmus iránti érdeklődők szimpátiáját. Ezt az eredményt már előre el lehet könyvelni — viszont ez nem lehetett a párt megalakulásának célja!

Osztern Lipól, a magyar cionisták egyik vezéralakja, e lapok hasábjain kifejtette

miként értelmezendő Herzl Tivadar híres mondása:

»Erobert die Gemeindestuben«

Szerinte, Herzl Tivadarnak nem volt- és nem lehetett célja a kileletben részt kérni a cionisták részére és a cionisták számára elhó-

ditani a hitközségi tisztségeket. *Izsák Ede dr.* szöges ellentétben Osztern Lipóttal, másként magyarázza az idézett Herzl-féle mondást, — a magyarázgatókkal szemben azonban én csak azt kérdelem; vajjon mondaná-e ma, 1935-ben Herzl Tivadar ugyanezt? Szerintem nem!

Herzl Tivadar sohasem érdeklődött vallási kérdések iránt, arra sohasem gondolt, hogy a cionisták átvegyék a vallási ügyek és funkciók felekezeti felügyeletet és intézkedést. Rabbiszeminárium, Talmudtóra, hitoktatók, rabbik, sakterek, mesgiachok, sameszek — az ő érdeklődési körén kívül estek. Nála a cionizmus kizárólag politikum volt. Különös zsenialitásával, a cél érdekében tárgyalt pénzfejedelmekkel, államférfiakkal, sőt koronásfőkkel is és szuggesztív egyéniségével óriási hatást gyakorolt a zsidóság széles tömegeire. Így sikerült lefektetnie a mai cionizmus alapjait, amelyeken a mai cionizmus hatalmas épülete nyugszik. De sértés ne essék az ő emlékéen — hiszen Herzl Tivadar aligha tudta pontosan, hogy mi az a — *mesgiach*. Herzl Tivadar életének utolsó éveiben még nem létezett a mai értelemben vett felekezeti sajtó, nem volt zsidó közvélemény, nem volt felekezeti élet. Ami akkoriban zsidó élet volt, csak a „Gemeindestube“-ban vagy akörül mozgott. Ő nem képzelte, de nem is képzelhette a cionizmus terjedését másként, mint csakis a Gemeindestuben keresztül. Ez az akkori viszonyok közt helyes volt és ez volt az egyedül járható út, noha Herzl akkor sem gondolt arra, hogy a cionizmus hívei vegyék át a hitközségek, mint vallási közületek vezetését.

Arra Herzl igazán nem gondolt és nem képzelhette el, hogy ez a mozgalom világszerte ilyen óriási méreteket fog ölteni a hitközségekben és a hitközségek mellett. Ma a kilékben, helyesebben a kilék mellett létezik

Magyar Cionista Szövetség, Keren Kajemet, Keren Chajeszod, Mizrachi, Aguda, Pro Palesztina, Wizo, N. Z. O, (Jabotinszky) és ezeken kívül még az ifjúsági alakulatok.

Ma így fest a cionista mozgalom, Herzl ilyen körülmények között nem ismételte volna a „Gemeindestube“ elméletet és szerény nézetem szerint a cionista eszméknek nem használ, sőt árt, ha a cionisták mint olyanok a kile-életből is részt kérnek. Az ellen senkinek nem lehet kifogása, ha *Osztern, Kahan, Izsák, Miklós* szerephez jutnak a hitközségi életben, de ha mint cionisták jelentkeznek és kérnek bebocsáttatást — a politikai elveket a „Gemeindestube“ falain kívül kell hogy hagyják.

A „Zsidó Néppárt“ megmozdulására és az ott elhangzott beszédekre a nálam hivatottabb Stern Samu elnök adta meg a választ.

akinek hatalmas beszédéből az erre vonatkozó részt a következőkben közreadjuk:

Mi, akik nem vagyunk és nem lehetünk cionisták, sohasem zárkóztunk el a palesztinai szociális és karitatív munka elől. Hiszen csak a legutóbbi németországi eseményekkel kapcsolatban több mint húszezer pengőt gyűjtöttünk németországi zsidó gyermekek palesztinai elhelyezésére. Segítjük a kivándorlókat, adtunk a palesztinai héber egyetemnek, de kilátásba helyeztük, hogy még sokkal nagyobb áldozatra is készek vagyunk, noha nekünk sem megy rózsásan a sorsunk, — csak egyet kötöttünk ki: azt, hogy tessék Palesztina kérdését elkülöníteni az itteni cionisták propagandisztikus törekvéseitől. A Zsidó Néppárt ellen felvesszük a legélesebb harcot!

Nekünk nem kell sem népközség, sem zsidó néppárt.

A néppárt elnevezés még emlékeztünkben van, mert ez volt az első komoly antiszemita párt, de méltóztassanak elhinni, hogy az a néppárt közel sem ártott annyit a magyar zsidóságnak, mint ártana ez a Zsidó Néppárt, ha ez erőre, sulyra tudna szert tenni, amit minden erőnkkel, remélhetőleg sikeresen, meg fogunk akadályozni. (Ugy van! Zajostaps.)

Mi nem akarunk zsidó nemzetiség lenni, amint azt Bécsben a Jüdisch-Nationale Partei hirdeti, mert ha azzá kellene válnunk, az a magyar zsidóság katasztrófáját jelentené. Elég baj és gond nehezedik reánk, zsidókra, de hogy mi magunk adjunk fegyvert ellenfeleinknek hogy mi magunk ismerjük el, hogy mi külön nemzetiség vagyunk, ezt az örültséget nem fogjuk megtenni. (Óriási taps és éljenzés.) Ha mi ezeknek a zsidónéppárti uraknak a nyomába haladnánk, akkor micsoda jogon foglalunk állást az ügyvédi, úgynevezett faji és felekezeti paragrafus ellen? Ha mi kisebbségnek, külön nemzetiségnek fogjuk magunkat deklarálni, akkor micsoda alapon hivatkozhatunk az itteni véres verejtékkel megszerzett törvényadta jogainkra? Vagy

talán azt akarják ezek az urak, hogy mi itt a Népszövetség védelme alá helyezkedjünk? Sok évtizedig küzdött és harcolt a magyar zsidóság az egyenjogúságért. Szerencsénkre ennek az országnak az egész világon elismert nagyjai révén, akik felismerték a zsidóság értékét és érdemeit, törvény és alkotmány alapján mi is hozzájutottunk az olyan nehezen várt jogegyenlőséghez és ez a törvény szolgál az antiszemitizmus nehéz idejében is legerősebb védelmünkre. Csak nem leszünk oly botorak, hogy lemondjunk a jogoknak arról az egyenlőségéről, amelyet a törvény és alkotmány biztosít számunkra? Figyelmeztetem ezeket az urakat, ne játszanak a tűzzel, mert ha bekövetkeznék az, amit Isten segítségével el akarunk háritani, hogy a magyar zsidóság feje felett kigyulladna a tető, ezért elsősorban ők lennének felelősek!

És ők lennének felelősek azért is, ha bekövetkeznék az, ami a berlini és wieni hitközségnél bekövetkezett. És ha a cionisták lapja „Berlin, Wien, Budapest” címmel vezércikket ír és párhuzamot von a Berlin, Wien és a pesti hitközség között, úgy akarván beállítani a dolgokat, mintha azokban a hitközségeknek iránya és vezetése jobban felelne meg a zsidóság érdekeinek, mint a pesti hitközség iránya, akkor én, igen tisztelt uraim, azt felelem, hogy ha semmi más okunk nem volna, hogy ellenezzünk minden népközséget, minden zsidó kisebbségi teóriát, mint Berlin és Bécs példája, akkor is igazolva volna a mi álláspontunk.

Mi nem akarunk kritikát gyakorolni más országok hitközségeinek vezetése vagy irányítása felett, de azt minden szerénytelenség nélkül merem állítani, hogy a mi hitközségünk megalapítottsága, a mi intézményeink nivója messze felülmúlja azokét a hitközségeket, amelyekre a cionisták lapja olyan büszkén hivatkozik. Olvassák csak el a Neue Freie Presse vasárnapi számában dr. Löwenherz

bécsi hitközségi alelnök szomorú adatait a bécsi hitközség leromlásáról. Ezzel szemben a pesti izr. hitközség minden gazdasági krízis, minden baj és nyomorúság dacára és dacára annak, hogy adóbevételünk ma évi félmillió pengővel kevesebb, mint hat év előtt volt, ma Közép-Európa legkonszolidáltabb hitközsége. —

Mi a politikát a hitközség belső életébe nem engedjük be. Az egyes hitfelek tartozhatnak bármelyik politikai párthoz, idebenn, a hitközségen belül és annak vezetőségében kell, hogy egyek legyünk és egyek is vagyunk. És ha megkérdezzük a különböző pártállású politikusainkat, azok sem monhatnak mást, mint hogy más a pártpolitika és más a hitközségi politika. Más választójogot kíván a pártpolitika és más választójogot kíván a hitközségi politika. (Ugy van!)

— Nyugodtabb időkben, ha megfelelő érdeklődést látunk, mi nem fogunk elzárkózni a választójog további kiterjesztésétől, de akkor is, a választójog kiterjesztésénél mindig tekintettel kell len-

nünk a hitközség és a felekezet érdekeire.

Felelőtlen elemeknek tömegeit nem engedheti egy hitközség alkotmánya sem a maga sáncai közé, ha nem akarja azt, hogy a vallásnak legfontosabb konzerváló eszméi és intézményei veszendőbe menjenek. Mi nem kérünk az olyan népközségből, amelyben elsősorban a hit megy veszendőbe, mit hitközség akarunk lenni, a hitnek ápolója, erősítője és a hit szellemének érvényesítője, kulturális és szociális intézményeinkben egyaránt.

Ebben a szellemben dolgoztunk eddig, ebben a szellemben akarunk dolgozni tovább is és ebben a szellemben meg fogjuk tudni állni a helyünket, ha önök a mi munkánkban és törekvésünkben támogatni fognak bennünket. Mi megyünk előre kiszabott utunkon, megyünk előre a kötelesség útján, és nem engedjük magunkat letéríteni, de ne engedjék önök se letéríteni magukat a felelősségtudatnak erről az útvjáról, felelőtlen elemeknek kortéziája és demagógiája által. (Percekig tartó éljenzés és taps.)

A BUDAPESTI TALMUDEGYLET ÚJ ELNÖKE. A Budapesti Talmud-Egylet az elmúlt héten Fejér Lajos kormányfőtanácsost választotta meg elnökéül. Az új elnök az orthodox zsidóság egyik legértékesebb reprezentánsa, aki eddig is szerepet játszott a zsidó közéletben, mint az OMIKE alelnöke. Fejér Lajos nemcsak vallásos zsidó, hanem nagy műveltségű kulturált européer is, aki minden bizonnyal méltóan fogja teljesíteni hivatását a Talmud-Egylet élén.

DR. MUNKÁCSI ERNŐ ELŐADÁSA A ZSIDÓ MINIATÜR-MŰVÉSZETRŐL OLASZORSZÁGBAN. A Magyar Zsidó Szabadegyetem előadássorozatában a hó 14-én dr. Munkácsi Ernő előadást tartott az olaszországi zsidó miniatür-művészetéről. Az előadó vetített képekkel mutatta be a középkori és a reneszánsz kori miniatür-művészetet, amelynek őshazája Spanyolország volt, halo különösen Toledóban, Soriában zsidó miniatür-művészeti iskolák virágoztak. Spanyolországból jött át a művészet Olaszországba és a Quattrocento idején Rimini, Siena és Peruggia városban működtek zsidó minia-

tür-művészek. Ezeknek alkotásait az olaszországi könyvtárak őrzik, különösen sok van a vatikáni könyvtárban és a pármái Palatina gyűjteményében. Az első olasz nagyszabású fametsző művész is zsidó volt. Mose del Castellazzo, aki 1541-ben a velencei szenátustól engedélyt kapott, hogy az egész Bibliát fametszettekkel illusztrálja. Az előadás nagy tettszést aratott.

DR. VILNER FERENC ÉS AZ IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ. A múlt számunkban megemlékeztünk a magyar zsidó tanitóság és tanárság reprezentatív lapjának, az Izr. Tanügyi Értesítő 60 éves jubileumáról. Szükségét érezzük annak, hogy külön kiemeljük dr. Vilner Ferenc szerkesztőt, a zsidó fiugimnázium tanárát, aki Pintér Ignác elhunytá óta nagy hozzáértéssel a régi nagy elődök konzervatív szellemében vezeti tovább a lapot. A magunk részéről kartársi megbecsüléssel köszöntjük a jubiléus lapot és kitűnő szerkesztőjét dr. Vilner Ferencet, aki az Orsz. Izr. Tanítótestület titkári székében is, működésével kartársai osztatlan elismerését élvezti.

Ki lesz a hazai orthodoxia első főrabbija?

A hazai orthodoxia viszonyainak ismerői számára valóságos szenzációt jelent ez a közleményünk, amely a budapesti orthodoxia egyik nagy problémájának: a főrabbi kérdés megoldásának providenciális módon való elintézését jelenti. A kérdés nehézsége tudvalevőleg abban áll, hogy a budapesti orthodox hitközség orthodox intranzigencia dolgában a 100%-os követelményeknek megfelel (tagjai közé nem veszi fel a szombatszegőt, amivel az egész világon páratlanul áll), de amellett természetesen minden ízében fővárosi és modern hitközség, modern iskolákkal és intézményekkel és így lelki vezetőjének sokféle szempontból, sokrétű, követelmények szemszögéből elsőrangú klasziszt kell képviselnie. Amikor a hitközség főrabbija, az orthodoxia első felsőházi képviselője, Reich Koppel elhunyt, mindjárt érezni lehetett, hogy sokáig nem fognak utódot találni, hogy időszerű lesz sok éven át a bibliai sóhaj: „Ki jöhet a király után” és a zsidó hagyomány a „király” kifejezésben a hitközség tudós és méltó lelki vezetőjét is belefoglalja. Így történt azután, hogy a budapesti orthodox hitközség évek során főrabbi nélkül van: a vallásosság és az ezzel összefüggő vallástudomány tanulása a rendes megszokott mederben folyik, de a hitközség zöme mégis új lendületet vár egy megválasztandó főrabbi működésétől és azért a vezetőség már régen szeretné a dolgot elintézni. És ha megcstromolták a vezetőséget eddig, hogy miért nem választat főrabbit, mindig azt a feleletet kapta a türelmetlen sürgető: Tessék méltó jelöltet nominálni. Többféle kísérletezés után éppen a jelzett helyzetet tekintve, kitűnő

megoldásról adhatunk hírt. Híradásunk teljesen megbízható forrásból ered.

Arról van szó, hogy a közel 180 éves pozsonyi hírneves rabbi főiskola jelenlegi rektora, Schreiber Akiba pozsonyi főrabbi, többszöri felszólítás után hajlandó volna a budapesti orthodox hitközség főrabbiszékét elfoglalni. Ez olyan megoldás volna, amelynél jobbat el sem lehet képzelni. A budapesti orthodox hitközségnek önmaga szerezte előkelősége (amit héberül úgy neveznek: Jichusz aczmau) pompás kiegészítést nyerne azzal, hogy élére kerül a pozsonyi hitközség 200 éves dicsőségének hordozója, aki azonfelül a magyar orthodoxia összes rétegeinél, a mai magyarországi harcias chaszidfrakció előharcosainál is, eszményi magasztosult Chaszam Szófer közvetlen dédunokája és utódja. A Chaszam Szófer dédunokája a budapesti orthodox hitközség főrabbisági székében — ez olyan kézenfekvő és éppen azért méltó megoldása volna a nehéz problémának, hogy ez óbudai Freudiger Ábrahám elnök kétévtizedes működésének kétségbevonhatatlan csúcsteljesítménye lenne.

~~~~~

A PALESZTINA HIVATAL ÚJ VEZETŐJE. A Magyarországi Palesztina Hivatal vezetését Beregi Ármin lemondása után dr. Fényes Béla ügyvéd vette át. A Palesztina Hivatal új vezetője fő programjának azt vallja, hogy a magyar certifikátok számát a Jewish Agency-nél felemeltesse.

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAINAK EGYESÜLETE (VII., Szent Domonkos u. 10. Tel.: 554-38.) ezidei teáját november hó 24-én délután 5 órai kezdettel tartja a Gellért szálló kupolacsarnokában. A gimnázium barátait ezuton is kérjük, jöjjenek el és hozzák el ismerőseiket is.

Hegedűs Nándor:

„Ausverkauf in Deutschland”

E cikk írója: Hegedűs Nándor, a „Szabadság” főszerkesztője, a kisebbségi kérdések egyik legkiválóbb szakértője és lelkes előharcosa, úgy a román parlamentben, mint a sajtóban.

Ausverkauf in Deutschland — így nevezik azt a jelenséget, aminek ma a világ Németország gazdasági életében tanuja. Minden eladó és mert minden eladó, mindennek az értéke inog és esik.

Az eladási hullámot az antiszemita izgatás feltartóztatathatlan erősödése kavarja és duzzasztja. Hiába a sok prédikáció: a tömeget valamivel ki kell elégiteni és az nem lehet más, mint a gyűlöletet mennél erősebben a zsidók felé fordítani. A hushiány és a vajhiány oly hangulatot vert fel, hogy most nem is lehet gondolni arra, hogy megállítsák a Streicherek munkáját, akik elvégre szolgálatot tesznek a rezsimnek, amikor azt magyarázzák, hogy mindennek ma is még a zsidók az okai. Ennélfogva a magánakciókat és felelőtlen ténykedéseket nem tudják meggátolni, ha talán akarnák is. A zsidó kereskedők és gyárosok ellen tehát tovább tart a bojkott, ma is fényképek jelennek meg arról, ha egy ember zsidó üzletből lép ki, a közhivatalnokot denunciólják, ha zsidónál vásárol, az árja alkalmazottak megalázzák saját zsidó főnöküket, a zsidó gyáros a hatóságoknál százféle zaklatást szenved el, a hitelt megvonják tőle, exportálni nem tud és nyersanyagra behozatali engedélyt nem kap: nincs mit tegyen, mint-hogy meneküljön az üzletétől úgy, ahogy tud.

Nem hisszük, hogy amióta kapitalista üzleti élet van, hasonló jelenség bárhol is megisméltódott volna, hogy emberek, vállalkozók, kereskedők, tömegesen igyekezzenek otthagyni munkahelyeiket és kételkedünk benne, hogy ezt egy ország megrázkódtatás nélkül kiállja. Évszázados cégek tűnnek el és csukják be üze-

meiket, vagy húzzák le rollóikat. Elég, ha csak egyetlen német lapszámot át-böngészünk. Itt van például előttem a „Berliner Tagblatt” egyik legújabb száma: teljes oldalt töltenek meg azok a hirdetések, amelyekben zsidók üzleteiket eladásra vagy külföldön való cserére kínálják fel. Igazi végeladás ez, akárhogy szeretné is bárki szépíteni. Méltóztassék pár hirdetést elolvasni:

30 éve fennálló berlini gyár és nagykereskedő cég (tulajdonosa zsidó) árjának eladó. Kipróbált árja személyzet.

Régóta bevezetett textilaruházak, nagyobb kisebb és közepnyagok, azonnal eladók. (Ez kétségkívül egy ügynök hirdetése.)

Jól bevezetett papírárugyár eladó.

Kitűnően jövedelmező cipőgyár gazdag áruraktárral árja vevőnek igen olcsón eladó.

Speciális, évek óta virágzó férfi és gyermekruháüzlet eladó, esetleg külföldi hasonló üzletre átcsereélhető.

Textilaruház, amely nagy forgalmat bonyolít le, igen értékes, árja jelentkezőnek eladó.

Kivándorlás folytán eladó egy évszázad óta fennálló technikai gyár több millió márka értékben.

De sorolhatnók fel még oldalszámra ezeket a hirdetéseket, amelyek a német földre gyökerezett munka eredményének siralmas pusztulását ábrázolják.

Mi sem természetes, minthogy ennek a végeladási gőzhengernek az útja nincs kiszabva és átgázol hovatovább az árjakon is. Mert hiszen nem lehet ott stabil az árja vagyon sem, ahol így az utcán hever minden érték. Számos cég már régen elesett. De a zsidóság gazdasági szerepénél fogva ezt a folyamatot sem megállítani, sem hatását kiszámítani nem lehet. Ma Németországban gyár és üzlet nem való, mert hiszen akinek csak valamennyi forgó tőkéje van, most rácsaphat szolid és garantált jövedelmezőségre.

cégekre és úrrá lehet bennük. Áruraktárak olyan olcsón kaphatók, hogy egy árja gyáros a napokban riadtan kiáltott fel, hogy a rettentő kínálat folytán az ő áruraktára is fele értékére zuhant.

Ezzel karöltve jár az ingatlanok árának esése is a nagy városokban. A zsidóság nem tudja fenntartani ingatlanait, főleg azok, akik villákban és magánházakban laknak. Ezen a téren is világraszóló kótyavetye dül. Soha ennyi ingatlan eladási kínálat a német lapokat nem szántotta végig, mint most. Kaphatsz, amit akarsz és olyan olcsón, ahogy tetszik. Az ingatlanok ára megy lefelé. A bankok már nem tudnak mit csinálni a sok gyönyörű palotával, ami a nyakukba szakadt. Amíg azelőtt egymásután voltak ingatlanárverések, ma a bíróság csak a legvégső esetben rendel el árverést, hogy ezzel is kimélje az árakat és mennél kevesebb eladásra adjon alkalmat.

A hivatalos vétók és intelmek nem érnek semmit. Elképzelhető, hogy a közhangulat mennyire ellenzi ezt a tobzódó zsidóüldözést és mennyire érzi ennek a hátrányát, ha a „Frankfurter Zeitung“ (nagyon valószínűleg egyébként, hogy felsőbb inspirációra) igen sötét színekben festi le az antiszemita izgatás hatását. Ezek szerint a bankügyek, az exportcégek tevékenysége és egyáltalában a gazdasági javak értékelése rendkívül szenvednek az antiszemita üldözések miatt. Egy német közgazdasági folyóirat szerint a nemárja kereskedők körében uralkodó bizonytalanság az egész német gazdasági világot nyugtalanítja. A német bankok a szaklap szerint, óriási összegeket veszítenek a zsidó inzulvenciák folytán. A náci-bojkott és a kormány drasztikus rendelkezései, amelyeknek konzekvenciáit nem gondolták meg kellőképpen, napról-napra szaporítják a zsidó csődök számát. Az ipari értékek rendkívül rohamosan estek. A textilipar beláthatatlan megrázkódtatás előtt áll, mert a textil kereskedelem tekintélyes része zsidó kezekben volt és ezeknek megszűnése, vagy halódása folytán a gyárak új megrendelést nem kapnak. A zsidó cégek a

likvidálás krónikus állapotába jutottak, és így megrendelést nem adnak fel. Schacht birodalmi miniszter egymásután intézi a körleveleket a kereskedelmi és iparkamarákhoz, amelyekben hangoztatja, hogy a kormány nem hive a zsidók törvénytelen formájú üldözésének és helyzetüket majd külön törvény fogja szabályozni. Mind ez szentelt víz, mert egyrészt ma a kereskedelmi kamarákban olyanok ülnek, akik a zsidók gazdasági üldözése folytán jutottak mai pozícióikhoz, sőt vagyonukhoz is és így eszükágában sincs Schacht sopánkodásait respektálni, másrészt Schacht csak az illegális antiszemita heccék ellen szólalt fel, holott éppen elegendő törvényes üldözés is tombol ahoz, hogy a gazdasági helyzet sima mederbe ne tudjon visszatérni.

Schewerin von Krossing pénzügyminiszter frankfurti beszéde, amit a napokban mondott, valósággal alarmírozta a német piacot. Exportra van szükség, úgymond és belső termelés fokozására. Csak-hogy a belső termelés nem gyarapodhat az állandó zaklatottság és láz tünetei között és az export nem nőhet addig, amíg a fogyasztók németellenes hangulata meg nem szűnik főleg Amerikában, ahol ma német árut semmiképpen nem lehet eladni.

Egy ország, amelyben állandó végeledés van, a gazdasági világ bizalmára nem építhet.

Nem olvasom

Az Országos Rabbiképző intézetben ebben az évben 12 rabbit avatnak. A kandidátusok aránylagos nagy száma ugy magyarázható, hogy rabbijelöltjeink többé nem mennek németországi rabbiképzőkbe, az ismert okok miatt. Egyebekben pedig az elhelyezkedés oly nehéz, hogy a Rabbiszemináriumban már a l'art pour l'art szellemében, azaz anyagi ellenérték nélkül folyik a tanulás, akár-csak a régi jesivákban. De ha már nem tudnak elhelyezkedni a növendékek és nem azért tanulnak, hogy állást kapjanak, legalább tanuljanak buzgón és sokat.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Nem megyek a szomszédba egy kis savért, mely a gyomorfalakat marja, s egy kis idegességért sem, mely sűrűn okoz álmatlanságot és gyomorsavat, de én ezek ellen csupán háziszerekkel élek: Alucol-lal, Eucarbon-nal és Evipan-nal. Jó órában mondjam — a zsidó kórház korifeusainak eddig alig alkalmatlankodtam. Velük rendszerint csupán a fehér asztalnál szoktam találkozni, amikor a fehér orvosi köpeny nincs rajtuk. A neves belgyógyással: Lévy Lajossal már hosszabb idő óta nem találkoztam, utóljára négy évvel ezelőtt vacsoráztunk a Svábhegyen Eppler Sándoréknál. A hitközségi vacsorán most ismét találkoztam vele és üdvözlés után megkérdeztem, vajjon meg ismer-e még? Lévy Lajos nemcsak mesterségének tudósa és művésze, de mint ember is rendkívül okos és szellemes. A válasz így hangzott: „Ismerem — nem ismerem: Olvasom — nem olvasom!...

Nem olvasom

Dunántúl egyik kis orthodox községből hozta egy ismerősöm a következő történetkét: A multkor egy szomszédos jisuf-chevrája (fiók község) közgyűlést tartott, amelyen az elnök beszámolt az elmúlt évről és a végén kifejezte ama reményét: „Es soll meküjem werden“ (valószínűleg meg) was im Posüick stehi, (ami a szentírási igében van) laj jech-ratz kelev l'sajnaj.“ Ezekután a jelenlevők élénken tapsoltak az elnöknek.

Akik értették, hogy a héber idézet azt jelenti, a kutya sem mozogtassa a nyelvét, azok nem mertek ellenkezni, látván, hogy az elnök kutyába sem veszi őket, vagy inkább csak kutyába veszi őket. Akik pedig nem értették, azok nem mertek elégedetlenek lenni olyan elnökkel, aki ilyen megható idézetet tud a tórából.

Olvasom

Nagy Endre írja: Ha meg is öregedtem, emlékezetből tudom én azt jól, hogy egy kicsit verekedni: ifjú legények virtusa. De a virtusnak is megvan a maga lovagias szabályzata. És ha már numerus clausussal gondoskodtak róla, hogy száz diák közül csak öt lehessen zsidó, akkor ezt az ötöt minden rektori hatalomnál jobban meg kellene hogy oltalmazza a maga elenyésző kisebbsége. Mert egyébként könnyen kerekedhetnék az a látszat, hogy a numerus clausust csak azért hozták be, hogy a verekedésnek kisebb legyen a keccakázata.

A kisebbséget megtámadni épúgy nem illik, mint azt a vívópartnert, akinek kezében eltörött a kard.

Nem olvasom

Egy többszörös pesti háztulajdonos K. ur a hitközségi adó miatt elhatározta, hogy kilép az izraelita felekezetből. Gyakorlati ember létére az összes egyházakhoz fordult és érdeklődött a várható adó nagysága iránt. Ime egy szabályszerű versenytárgyalás, ahol valójában a legolcsóbb árajánlat győzött. Azt fogják erre mondani, hogy erre csak egy zsidó képes. De ezzel szemben áll az ügynek

a másik része, hogy a egyházközösségek is stilszerűen beilleszkedtek ebbe a men- talitásba, másrészt pedig a pesti humor már megállapította, hogy az egész kite- rés csúnya — zsidó szokás.

Olvassom

Bécsben — mint a közismert —

cionisták kezében van a hitközség vezetése. Most cáfolat nélkül az a hír terjedt el, hogy Löwenherz al- elnök lemond tisztelhető állásáról és elcsereli a hitközség főtitkári ál- lásával. Nagy a felháborodás emi- att az ottani hitközségi körökben, mert az elajta „tour de main” a hitközségégi életben szokatlan és a simonia bizonyos ismérveit viseli magán. Így látszik, hogy a bécsi hitközség főtitkári állása zűros stánum, és az alelnök úr lemond a kövegről, vállalva a nagy munka- val járó főtitkári tisztéget, mely azonban nagy hatáskört és még nagyobb parnószót jelent. Mégér- tem a felháborodást, s helyeslem az ellátás elleni küzdelmet, csak nem tartom helyén valónak, hogy emiatt a gionizmust, mint olyant, támadják. Ez nem elszigetelt eset, nem s novum. Látnunk már föis- pant, aki állását az állandóbb jel- legű alispáni tiszttel cserélte fel és nem egy főpolgármester cserélné a rangban alább álló polgármesterrel. Ami most Bécsben történik, na- gyon elítélendő, de nem lehet ezt a cionisták terhére írni. Flófordulhat ez olyan közületeknél is, ahol még csak nem is tudják, hogy mi fán terem a gionizmus . . .

Olvassom

Rajniss Ferenc képviselő saját szem- pontjából nagyon okos cikket írt, csak az általa idézett statisztika arra nem ter- jedt ki, hogy a zsidók mennyi adót fi- zetnek? Ezt is számításba kell venni, és komoly mérlegeléssel meg kell állapíta- ni, vajjon a zsidó egzisztencia letörése

Nem olvassom

megjelölésért

A budai hitközség most vasárnap tartotta a Lagymányos kelenföldi templomának alapkövetelét. Az a- lapkövet beillesztett alapítási ok- ladvány kétszer is beszél vezető főpap- ról, főpapról és papról. Tekintettel arra, hogy hivatalosan nálunk „rab- bikiépző” van, nem pedig papnövel- de”, egy hivatalos okmányban, kü- löntösen mikor lemplomépítésről van szó, sokkal stilszerűbb lett volna a „vezető főrabbi”, a „főrabbi” és a „rabbi” szavakat használni. Az ala- pító oklevélben szó van továbbá arról, hogy a lemplom épül „a kö- zönseges számitás” szerinti 1955-ik évben. Erőtelten, hogy miért nem használják a „polgári” időszámítás megjelölését?

Nem olvassom

jelen számában . . .

Ajánljuk Rajniss képviselőnek, olvassa tással volna a magyar gazdasági életre? tenciák tömeges elpusztítása milyen ha- támasztást. Nagyon fontos volna annak a megállapítása is, vajjon a zsidó exisz- tentia mennyi — A Zsidó Néplapból átvett- mel — egyenesen kellemetlen is! Ez úton kérünk elnézést olvasóinktól és a Zsidó Néplaptól egyaránt, azt ígérni azonban, hogy a jövőben ilyesmi nem fog előfor- dulni, sajnos nem merjük, mert: szer- kesztő tervéz — nyomda végez!

Nem olvasom

„Jobban van!” Sikerült a műtét!
 „Meddig fekszik még?” — Ha két zsidó találkozik, az első szó, az első kérdés Hevesi Simon főrabbi iránt érdeklődik. Valóságos legendája van már a főrabbi operációjának. Hogy nem altatták, hogy milyen páratlan lelkierejével tűrte a fájdalmakat, hogy a Szeretet kórház legtürelmesebb páciense. — Az egész ország zsidóságának szeretete száll Hevesi Simon felé, imák és zsoltárok fohászkodnak az Urhoz jobbulásáért. És nem hiába! Hála Istennek és prof. dr. Farkas Ignác tudományának és virtuóz műtétének — elmúlt a veszély. A Szeretetskórház egész személyzete, élén Szofer gondnokkal, a kórház közismerten gondos ápolásával igyekszik az operáció sikerét maradandóvá tenni. A főrabbi már a gyógyulás útján van és lassankint már fogadhatja is híveit. Isten segítségével néhány hét múlva már a szószékről hirdeti az Ur igéit . . .

Olvason

Az Izraelit, a német szeparatiztikus orthodoxia lapja részletes kritikát közöl a Kulturbund Shakespeare előadásáról, Gustav Mahlerről, a kitért zeneműíró kompozíciójáról. Olyan dolgok ezek, melyeknek közlése egy magyar orthodox lapban lehetetlen. Így tehát hiába akarta a frankfurti „Trennungs-Orthodoxie” elhítenni (a hitleri korszak előtt nagyon ambicionálta ezt), hogy teljesen ugyanazon az elvi alapon áll, mint a magyar orthodoxia. A felhozott példa szerint szó sincs róla.

Olvason

A híres Georg Bernhard vezércikkben: „Der Fall Kareski” foglalkozik a közismert és csaknem hihetetlen váddal, hogy Kareski Londonban a Hitler rezsim érdekében kémkedett. Georg Kareski — szégyenkezve említiük: a berlini hitközség volt elnöke, — levelet írt a Pariser Tagblatthoz, melyben egyrészt nem is tagad, másrészt ma-

gyarázkodik, de nem cáfol precízen és határozottan. Innen a távolból nem lehet tisztán látni és ítélkezni az eset fölött, amely szomorú! Anticcionista orgánumnak a cionisták számlájára szeretnék könyvelni az esetet. Ez nem helyes! Ami történt, azt kizárólag Georg Kareski, az ember, a zsidó, kontójára tartozik...

Olvason

Minden kommentár nélkül, hűséges, szolgai fordításban itt adjuk Jens Jürgens-nek, a „III. Birodalom” egyik népszerű írójának legújabbban megjelent művéből az alábbi szemelvényeket. A könyv címe sem érdektelen: „Bibliai Mózes, mint lőporgyáros, rablókapitány és főbolsevista.” A szemelvények pedig így hangzanak: „Mózes a glicerinolajat mellékesen gyógycélokra is felhasználta. Legfőképpen azonban egy félelmetes erejű robbanószer előállításánál alkalmazta, nevezetesen a „robbanóvíz” (Mos. IV. 19.21.) készítésénél, melyet robbanóolajnak, nitroglicerinnak — C₃ H₅ (No₃ 5.) vagy Nobel féle robbanó olajnak is neveznek.” — Más: „Mózes 5 könyve nem isten szavait tartalmazzák, hanem a héber rablósövetség szabályait és haditerveit, azét a rablósövetséget, amely magát hitfelekezettnek álcázta. . .”

Olvason

A boroszlói rabbiképző talmudtanára Rabin, továbbá a berlini liberális Lehraustalt talmudelőadója Albeck, Palesztinába vándorolnak, azaz menekülnek. — Megismétlődik a zsidó történelemben gyakran tapasztalt jelenség, hogy politikai üldözés következtében a Tórát képviselő tudósok egyik országból a másik országba mennek. Így volt ez a IV. században, amikor a római elnyomás miatt Palesztinából menekültek Babilonba s így volt a XIII. században, amikor az akkori német hitlerizmus következtében részben Lengyelországba, részben Középeurópába menekültek a tudósok, így volt 1648-ban, amikor a kozák lázadás pusztításai következtében Nyugateurópát elárasztották a lengyelországi zsidó tudósok. Szomorú, hogy a zsidótörténet szempontjából minden változik, csak az emberi bestia marad ugyanaz.

Fábián interpellációja körül

Kisvárdán razziát tartottak, minden pajeszos zsidót bekisértek, sőt a talmud-tórai gyermekeket is igazolásra felsoroztatták és felmasiroztatták a község házára. Egyes lapok szenzációvá akarják felfujni a dolgot, ami szemmel láthatólag megbizott közegek tulbuzgóságának következménye volt, hisz amikor a razzia eredménnyel nem kecsegtet, (és a jelen esetben a sok bekisérés dacára kiderült, hogy minden pajeszos fiu és minden pajeszos-szakállas férfi magyar honos), akkor legalább be kell bizonyítani, hogy az eredmény satnyasága nem a buzgalmon mulott. Az Orthodox Iroda a minisztériumhoz fordult, ott megkapta a megnyugtató kijelentéseket és felvilágosító leirattal fordult a határ mellett lakó orthodox lakossághoz, hogy kellemetlenségek elkerülésére váltsanak fényképes legitimációt. Fábián Béla képviselő interpellált ebben az ügyben, igen békés hangon. Kozma belügyminiszter is nagyon loyálisan válaszolt. Sokan azt mondják, hogy Fábián interpellációja fölösleges volt — ezt zsidók mondják. So-

kan nincsenek megelégedve az interpelláció békés tenorjával — ezt a baloldali tulzók mondják, akik szerettek volna érzéseiknek közbeszólások formájában eleget tenni. Mi nem bíráljuk politikai tekintetben a dolgot, csak kiemeljük az interpellációból azt a részt, amelyben nagyrebecsüléssel beszél a kisvárdai főrabbról, aki kizárólag vallásának és tudományának élt és ország-világ előtt kifejezte tiszteletét előtte. Az interpellációnak erkölcsi emancipációja: hivatásuk magaslatán álló rabbiknak meg van a tekintélyük a más pártállású zsidóknál, de a nemzsidók előtt is, amint ezt a belügyminiszter válaszában erre vonatkozó részletéből látjuk. Fábián interpellációjának Rosenbaum főrabbról szóló részét természetesen összefüggésbe kell hoznunk azzal a baráti érzéssel és kegyelettel telített megemlékezéssel, amellyel ő a „Szombat“ hasábjain áldozott a multkor az elhunyt tályjai főrabbinak, aki viszont a kisvárdai főrabbinak a testvére.

A nagyváradai elégtétel

A nagyváradai „Népünk“ (egy mizrachista hetilap, amellyel állítólag az erdélyi cionisták sem azonosítják magukat) sorozatosan támadta elkeseredett, epébe mártott tollal megírt cikkekben a nagyváradai orthodox hitközség előljáróságát, mindenféle szabálytalanságokkal, pénz-pocsékolásokkal, a hitközség érdekei elleni ténykedésekkel vádolván a vezetőséget és annak élén Ullman István elnököt. A hitközség előljárósága erre egy szokatlan lépésre határozta el magát: nem fordult vallási választottbíróshoz (din-tórához), hanem a világi bíróság előtt keresett elégtételt. A bíróság rágalmazás miatt vád alá he-

lyezte a lap felelős szerkesztőjét: Wasserstrom Sándort és két napi tárgyalás után a szerkesztő jobbnak találta, hogy egész Uriel-Acosta-szerűen, bocsánatkérés közben, visszavonja vádjait és a megtámadottaktól, személy szerint is, bocsánatot kérjen.

Ezzel az aktussal az ügy egyelőre be van fejezve, de az egész afférnek olyan mozzanatai vannak, melyek a helyi érdekeken felülemelkedve, mindenütt figyelmet érdemelnek. Elsősorban kiderül, hogy igazán okos dolog volt, a világi bíróság elé vinni a dolgot. Mert egy din-tóra előtt egész biztos, ötven

százalékos kiegyezés jött volna létre és az előjáróság itt állott volna, mint Horatius mondja: „semper aliquid haeret“, azaz a közvélemény azt hihette volna, hogy valamiben mégis csak igaza lehet a rágalmazónak. A világi bíróság előtt azonban kiderült, hogy a cikkíró semmit sem tudott bizonyítani. Így tehát az előjáróság teljesen tisztán került ki a dologból. Az előjáróság eljárása más irányban is példaadó. Nem szabad engedni mindenféle rágalmak terjesztését azzal, hogy nem érdemes a sajtóbeli támadóval pereskedni. Egy hitközségi vezetőség becsülete a hitközség összes tagjainak is a becsülete. A bíróság

előtt természetesen teljesen meg kell engedni a bizonyítást, hogy a rágalmazó a nyilvánosság reflektora előtt ott álljon a maga erkölcsi meztelenségében. Egy ilyen határozott lépés igen nevelő hatású lehet. Nálunk is sok rágalmazó cikk jelenik meg, — mivel a szerző azt hiszi, hogy nagy kockázatot nem vállal magára; mert mi történhetik? — bocsánatot fog kérni! Az ilyen rágalmazások könnyű elintézését a nagyváradi példa módján meg kell szüntetni és lehetetlenné tenni. — Ez a nagyváradi tárgyalás a magyar zsidó közéletre is kiterjedő tanulsága.

Jóna, Mózes és Ábrahám

III.

A forma, a módozat, melyben a Szentírás az „Akédu“ lefolyását leírja, ugyancsak hasonló sajátságot tükröztet vissza. Miután Ábrahám ősapánk legyőzte az örök ellenséget, a filiszteusok fejedelmét, s gyermekeit, háznépét a szövetségbe felvette. „próbára tette őt az Isten“, melyből két nemesítő fénypont sugárzik ki.

1. Midőn Ábrahámnak mondva lett, „hogy vezesd a fiad, az egyetlen, akit szeretsz, Izsákot a Moria hegyre áldozatbemutató céljából“ (Mózes I. 22. 2.) úgy megfelelt ennek a megadással, minden ellentmondás nélkül. Nem polemizált, nem hivatkozott a neki tett azon ígéretre, „hogy Izsák által lesz az utódlásod megnevezve“ (Mózes I. 21. 12.), hanem az Isten akaratában látta a saját és az utódai sorsát azonosítva. Ehhez kellett a legnagyobb önmegtagadás, de egyben a legmagasztosabb bizalom az Isten igazi jóságában.

2. Alig, hogy demonstrative megtörtént az előkészület az önmegtagadási tethez, megszólalt az Isten jóságos szava: „A kezéd ne bántsa a fiut“ (Mózes I. 22. 12.). Ezáltal világosan kell, hogy legyen igazolva, hogy Ábrahám ősapánk egy olyan Istent akart a Szentírás útján az emberiséggel megismertetni, aki minden emberáldozatot perhorekál, épp ellenkezőleg, kegyelem az ő óhaja és célja.

S most következik az ünnepélyes, el-

ismerő jutalom. Miután Ábrahám úgy az ősi ellenséget, mint önmagát fényesen legyőzte, de főképen, mivel az Isten jóságos lényét bemutatta, megérdemli, hogy őse legyen egy számos népesaládnak, mely hívatta van és legyen az emberiségnek tiszta hitet hirdetni és bemutatni, mely sok lemondás és önfegyelmezés dacára, teljesen megnyugtató bizalmat nyújt.

„A te magad disze lész a világ népeinek, mivel helyesen értelmezted a leintő szavamot.“ (Mózes I. 22. 18.) „Ne nyulj bántó kézzel a fiuhoz!“

Hogy még világosabb legyek, épügy, mint Jóna próféta az isteni küldetésnél. Mózes az ellenkezést okozó vizek körül, szintugy Ábrahám az áldozatkészség hőse, megtagadta ő is a saját gyeéniségét, egyéni akaratát átültette a szilárd Istenben való bizalomba, miszerint annál fényesebbre állítsa, illetve kidomborítva tüntesse fel az emberiség előtt a Jóságát, midőn a Szentírás ő általa hirdeti igazi világításban az Isten nagy szólamát. „Al tislach jodchu el hanaar“ (Mózes I. 22. 12.) „nem szabad bántó kézzel sujtani a fiut“, nem kell emberáldozat!

Moskovits Miksa

ELJEGYZÉS. Stein Simon, a „Hagyomány“ szerkesztője, és Redlinger Laura, a budapesti orth. izr. hitközség iskolájának tanítónője, jegyesek.

A JÓZSEFVÁROSI ZSIDÓSÁG MONSTRE KÜLDÖTTSEGE STERN SAMU ELNÖKNÉL AZ ÚJ JÓZSEFVÁROSI TEMPLOM ÉRDEKÉBEN. November 24-én, vasárnap déli 12 órakor impozáns tömegben jelentek meg a Józsefváros zsidósága képviselői, a Nagyszombat uccai templomkörzet előljárósága és a körzet területén levő imaegyesületek elnökségével s rabbijaival az élén a hitközség dísztermében Stern Samu elnöknel, hogy a Józsefváros zsidó lakossága nevében új templom felépítése ügyében kérjék a pesu izr. hitközség mielőbbi intézkedését. A küldöttség fogadtatásánál Stern Samu elnökkel az élén jelen voltak: Vértés Emil, Nagy Andor és dr. Zahler Emil előljárók, Eppler Sándor főtitkár és dr. Csörgő Hugó főjegyző. Braun Vilmos körzeti alelnök vezetésével az előljárókból, az imaegyesületi rabbikból és elnökökből álló küldöttség hívta meg a díszterembe Stern Samu elnököt, akit hatalmas ovációval fogadtak. Dr. Körmöczy Zoltán elnökhelyettes előterjesztette a józsefvárosi zsidók kérését a templomépítés irányában, majd Scheiber Lajos körzeti rabbi mondott beszédet. Stern Samu elnök válaszolt a józsefvárosiaknak, biztosítva őket a hitközség támogató szeretetéről. Vértés Emil előljáró zárószavai után az impozáns küldöttség ünnepi tisztelgése véget ért.

A KELENFÖLD-LÁGYMÁNYOSI ZSIDÓ TEMPLOM ALAPKÖLETÉTELE. A budai izraelita hitközség képviselőtestülete ünnepélyes ülést tartott a kelenföld-lágymányosi templom alapköletételének alkalmából. Dr. Kriszthaber Adolf hitközségi elnök, Schwartz Samu körzeti elnök, dr. Szilárd Bertalan előljáró, dr. Beneschofszky Imre főrabbi beszélt. — Az alapköletételen, a Lenke-út és Zombolya ucca sarkán levő templom színhelyén, a főváros képviseletében dr. Benedek Szabolcs előljáró, a rendőrség képviseletében Bartha Sándor rendőrtanácsos, továbbá Vida Jenő felsőházi tag, Stern Samu, az Országos Iroda elnöke, Szánthó Jenő, Petracsek Lajos képviselő, dr. Kabakovics József, Becsey Antal fővárosi bizottsági tagok, dr. Stein Emil, Biró Géza, Schwartz Samu és még számosan jelentek meg. Dr. Kiss Arnold vezető főrabbi beszédet mondott. Az ünnepség a Himnusz hangjaival ért véget.

A SZÜLŐK PEDAGÓGIUMÁNAK ELŐADÁSA. A pesti izr. hitközség által fenntartott Szülők Pedagógiumának előadás-sorozatában november 20-án dr. Cseh Arnold tanítóképző-intézeti tanár az öröklődés és a nevelés problémáját fejtegette, majd gyakorlati tanácsokat adott a nagy számban megjelent és érdeklődő szülőknek.

FELOLVASÓEST UJPESTEN. Az újpesti Venetianer-egyesület vezetősége, Barta Dezső elnökkel élén, lelkes buzgalommal értékes kulturmissziót tölt be a Venetianer-névben rejülő szellemiség jegyében. A kitűnő elnök — Arányi Adolf — vezetése alatt működő újpesti hitközség patronizálja az egyesületet és aránylag jelentős szubvencióval támogatja. Az egyesület évente húsz felolvasóestét rendez; ezek népszerűek és látogatottak és hathatósan terjesztik a magyar zsidó kulturát. November hó 26-án dr. Schwarcz Benjámint tartott előadást és közismert szónoki készségével nagy hatást gyakorolt a hallgatóságra. Dr. Friedmann Dénes főrabbi zárószavaiban apostrofálta a vendégszónokot és jelképesen az ősi gyülekezetek agapéjával üdvözölte.

FÉNYES ESKÜVŐ szintere volt november hó 24-én, vasárnap déli 1 órakor a Kazinczy-utcai templom. Fischer Heilmann lisztnagykereskedő és malombizományos leánya, Gabriella és Klein Ernő az Országos Izr. Iroda tisztviselője tartották esküvőjüket nagyszámú, előkelő közönség jelenlétében.

HÁZASSÁG. Götzl Lipótnak, a Sidel művek tulajdonosának leánya, Rózsika és Wetzler Endre (Dunaszerdahely) december 1-én házasságot kötnek, a Kazinczy-utcai orthodox templomban.

ELJEGYZÉS. Keleti Nusit eljegyezte Skrek Gyula. (Minden külön értesítés helyett.)

ARATÓ SÁNDOR, a pesti izr. hitközség kórházainak érdemes gazdasági tisztviselője szombaton, november 23-án váratlanul elhunyt. Szorgalmas és hűséges tisztviselője volt a pesti izr. hitközségnek és buzgó odaadással szolgálta úgy a kórház, mint a szenvedő betegek érdekeit. Tisztviselőtársai kegyelettel fogják megőrizni emlékét.

A **WIZO** legközelebbi teadélutánját december 3-án, kedden d. u. 5 órai kezdettel rendezti a Herzl-teremben (Andrássy-út 67.), amelyen Breszlauerné, Ligeti Rózsi a héber zenét ismerteti és a héber dalokat éneklő 4 tagú vokál-együttest vezet. Vendégeket szívesen látnak.

AZ „ÁHÁVÁSZ RÉIM“ Országos Felbarát Szeretet Egylet f. évi november hó 27-én tartotta létesített szeretetotthonának felavatását, VII. Szövetség-u. 27. fsz. 1. sz. alatt berendezett lakhelyiségben, amelyen a Székesfőváros Polgármesterének és a kerületi előljáróság képviseletében Zielinski Tibor tanácsi főjegyző, kerületi előljáró, Kenessey Elek kerületi népjóléti osztályának vezetője, a Vöröskereszt Egyesület megbízásából

Rác Jenőné kerületi megbizott, valamint a pesti izr. hitk. és a pesti Chevra Kadisa képviselői, nőegyesületek, az egyesület tisztikarának és intézményi bizottságának tagjai jelentek meg. A megnyitó ünnepélyt Bornstein Bertalan főkantor imája vezette be, majd Reichenberg Jakab alelnök ismertette az új intézmény rendeltetését és célját. Dr. Fischer Benjámín rabbi, egyházi elnök avató beszédében szentelte meg és adta át az offhont rendeltetésének. Dr. Zahler Emil, a pesti izr. hitk. előjárója és dr. Endrei Simon Henrik, a pesti Chevra Kadisa igazgató-főtiktára üdvözölte az új intézményt és az egyesület hagyományos céljait. Zielincki Tibor kerületi előjáró üdvözölte az új szociális alkotást, amely hivatva van a székesfőváros nyomorát enyhíteni és a székesfőváros támogatását helyezte kilátásba. A hitközség képviselőjében jelen volt még: Molnár Gyula előjáróhelyettes, Galambos Jenő főtanácsos, Hübsch Alfréd előadó, egyesületi titkár, a pesti rabbiság képviselőjében dr. Scheiber Lajos rabbi, a tisztikar tagjai közül: Breitner Sándor, Dinner A. Emil, Fenyves Ignác, Kunstädter

Adolf alelnökök. Guttmann Mór, Edelmann Jakab, Gerő Márton, Vámos Henrik, Fischhof Béla, Simonyi Albert, Munk Gábor és Meisels Lajos, dr. bártfai Farkas Samu, Hegedüs Ernő, dr. Bokor Mór, dr. Heller Béla, Kohn Hermann, valamint a nőegyesületek képviselőjében: dr. Weisz Miksáné, dr. Weisz Samuné, özv. Bloch Lajosné, Rottenstein Mórné, özv. Szendrő Emilné, Breitner Sándorné és Györi Rezsőné jelentek meg.

Dr. Halom Dezsőné Horváth Margit felesége, **dr. Szende Péter Pál** és **neje, Halom Erzsébet**, **dr. Halom István** gyermekei, **Szende Péter**, **Ferenc** és **Sándor** unokái, mély fájdalommal tudatják, hogy imádott jó férje, szeretett édesatyjuk, nagyatyjuk

Dr. Halom Dezső

életének 60-ik évében folyó hó 24-én elhunyt.

Családunknak büszkesége, szeméfnye, megértő irányítója és együttérző jóbarátja volt.

A Megboldogultat november hó 26-án, kedden déli 12 órakor temették a kerepesi-uti izr. temető halottasházából.

Ne várjon a

karácsonyi vásárra, női ruhák

most is
rendkívül leszállított áron kaphatók

MOLNÁR GYULA

áruházában

BUDAPEST
VII., Rákóczi-út 22. sz.

Nem visszamaradt ó-divatú régiségek,
hanem legújabb fazonu kitűnő minőségű

MOLNÁR RUHÁK:

Tisztagyapju szövetruhák	1390
Tisztagyapju kasakruhák	1790
la maroquen délutáni ruhák	1850
la maroquen táncruhák	1750
Gyapju georg. ruhakülönleges.	2980
Cloquelé $\frac{3}{4}$ -es kasak-ruhák	2780
Gyönyörű taft estélyi ruhák	2480
la kompl. bársonyflanel, pongyola	580
la düftin-bársony pongyola	1100
Divatalja	580

Felolvas szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám 16.760

Nonfeld Zoltán (PANNONIA) nyomda. VI., Vörösmarty-uca 47a. — Telefon: 28-1-98.